

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Svoboda myšlení a myšlenka v právním smyslu

Myšlení všeho druhu je lidskou přirozeností.[1] Stát mu proto nesmí překážet. Za své myšlenkové projevy však neseme odpovědnost. Nejen morální nebo náboženskou či duchovní, ale i právní.[2]

Úvodem se sluší zmínit, co jsou zákonné **obecné cíle školského vzdělávání** podle školského zákona. Odvíjí se od nich mnoho myšlenek. Patří sem, krom jiného, rozvoj osobnosti člověka, který je vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi a **mravními a duchovními hodnotami** pro osobní a občanský život. Mezi tyto cíle patří i pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s **odpovědností** a **smyslem pro sociální soudržnost**. Cílem je i utváření vědomí **národní** a státní příslušnosti aj. Spadá sem též poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, ovšem i pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace, politicky vzaté za základ soužití v národním a mezinárodním měřítku.[3]

I. Základní otázky

Svoboda myšlení

Smýšlíme, přemítáme, jak chceme, kdy chceme a o čem chceme. Hlavou nám letí tisíce myšlenek a líhnou se další. Zamýšlet můžeme cokoli, dobré, nebo špatné. Lze mít i čistou hlavu, prostou běhajícími myšlenkami. Svě zformované myšlenky si můžeme podržet v hlavě, aby uzrály a teprve poté, je uvážlivě projevit navenek slovy nebo činy. Myšlenky totiž mohou být nejen dobré, ale i špatné nebo dokonce nebezpečné. Odvisí to od úrovně čistoty naší vlastní myšlenkové líhně a od čistoty vnuknutí určité myšlenky. Můžeme být proto odpovědni i vůči sobě samému, anebo naopak neopatrni.

Svoboda myšlení souvisí se **smyslem pro odpovědnost**. Platí to ostatně pro všechny svobody a práva včetně přirozených práv člověka spjatých s jeho osobností.

Svoboda myšlení má být proto uplatňována **odpovědně**, tzn. s **náležitou opatrností**, které není nikdy nazbyt. Dbale, nikoli snad nedbale, natož ve **zlé víře** (úmyslně zle nebo bezohledně).[4] „Náležitost“ se odvíjí od toho, jaké právní postavení „náleží“ člověku, který svobodu myšlení uplatňuje, zejména výkonem svobody projevu.

Opatrnost, se netýká jen možné obavy z nepříznivé myšlenkové odezvy až morálního odsudku jiných lidí nebo veřejného mínění v místě a čase. Svým způsobem totiž můžeme poškozovat sami sebe i tak, aniž bychom si toho byli vědomi. Přinejmenším myšlenkovou roztěkaností či neklidem myšlení, myšlenkovým zahlcením, neudržením myšlenky nebo nedovedením správné myšlenky do konce apod. Myšlenkové zklidnění, zejména v dnešní ukvapené „době emoční“, bývá více než žádoucí.[5]

Jaký právní význam má myšlenka? Má vůbec nějaký právní význam?

Myšlenka je součástí **vnitřního světa** každého člověka, jehož svobodnému duchovnímu vývinu nesmí stát ani nepřímo překážet. Tento vývin se obráží ve stavu **osobnostní zralosti**. Na druhou stranu, ale v důsledku naší svobodné vůle může být naše smýšlení nepěkné nebo dokonce zlé, zlovolné. Například rouhání, nenávistné, závistivé, zneužívající, svádějící, zákeřné, lstivé ziskuchtivé či mstivé. Mluvíme o **na cti důtklivém smýšlení**, na které může ukazovat užitý výraz, jako je nadávka či vydání v posměch. Nikomu nelze ublížit na cti ani se jí nepříznivě dotknout. Podobně nelze ublížit na životě nebo zdraví či na jiné právem chráněné hodnotě osobnostní ani se jí jakkoli nepříznivě dotknout bez přivedení újmového následku.

Svoboda myšlení může obsáhnout i zamýšlení a rozmysl protiprávního činu. Naše špatné smýšlení se tak stává **pohnutkou**, „povelem nitra“, spadajícím mezi **skutkové okolnosti polehčující nebo přitěžující**. Myšlenková pohnutka tím doznává **právně deliktní** význam na základě jejího dokazování podle vnějších okolností. Může se jednat i o právně (a morálně) **zvlášť zavrženíhodnou pohnutku**, jako je nenávisť apod. Smýšlení tak může vést ke „hnutí myslí“, jež se projeví nejen slovem, ale i jiným skutkem. Dobrým, nebo zlým, jak sami chceme. Proto je svoboda myšlení nerozlučně spjata s **odpovědností**.

Československý, původně rakouský, trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 (č. 117/1852 ř. z.), zrušený u nás v roce 1950, měl pravidlo, vyjádřené v § 11, které znělo: „*Pro myšlenky nebo pro vnitřní zamýšlení nelze nikoho odpovědným činiti, nebyl-li předsevzat žádný vnější zlý čin, anebo nebylo-li něčeho opominuto, co zákony předpisují.*“

Ústavně zaručená **svoboda myšlení** (*freedom of thought, liberté de pensée*) právně systematicky souvisí se **svobodou svědomí** a **svobodou náboženského vyznání** (čl. 15 odst. 1 Listiny).^[6] Do jisté míry se tyto svobody mohou prolínat. Každopádně se vzájemně doplňují. Podstata a smysl těchto ústavně chráněných svobod (hodnot) spočívá v **ochraně lidského nitra**, našeho vnitřního světa tak, abychom nebyli ze strany státních orgánů ani nepřímo vystaveni možnému **vrchnostenskému myšlenkovému ovlivňování**, co si má kdo, o čem a kdy myslet a jaký názorový postoj má zaujímat bez ohledu na své vědění, vlastní zkušenost, přání, svědomí a svobodnou vůli. **Hnutí myslí musí být svobodné** včetně **vlastního smyslu pro odpovědnost**. Odhadnutelným ukazatelem bývá, co by bylo možno **důvodně očekávat** pro případ, že by se kterýkoli jedinec o své vůli nezachoval ve státě požadovaném duchu, aniž by k tomu byl právně povinen. Odsudek veřejným míněním může být tím relativně nejmenším postihem.

Obsah ústavně zaručené svobody myšlení spočívá i ve **svobodném hledání** pravdivých sdělení o smyslu života a o světě vůbec neboli **hledání pravdy** o světě a bytí. A to včetně hledání „zdrojových informací“. Svoboda myšlení se týká zejména, nikoli však výlučně, svobodného smýšlení o životně podstatných otázkách včetně otázek společenských, jejichž kladení stojí na počátku svobodného hledání a možného nalezení odpovědi. Navíc myšlenky neznají státní ani jiné hranice. Svoboda myšlení je předpokladem zformování vlastního **názoru**, i světonázoru, a jeho možného projevení navenek. Často proto skutkově souvisí s uplatněním **svobody projevu** (čl. 17 odst. 1 Listiny).

Můžeme shrnout, že ústavně zaručená svoboda myšlení, ruku v ruce se svobodou svědomí,

ale i náboženského vyznání, chrání člověka před **nechtěným**, vnuceným, státním **ovlivňováním** svého **názoru** až světónázoru po **vrchnostenském způsobu**. Vrchnostensky lze ovlivňovat myšlenkový svět přímo či nepřímo, a to i oklikou. Například státní propagandou nebo státem stanovenými oborovými rámcovými vzdělávacími programy ve vzdělávací soustavě. Anebo vyvoláním dojmu na veřejnosti, že zaujetí a patřičné projevení určitého, státem upřednostněného, názoru může být nejen společensky, občansky, žádoucí, ale i výhodné, a to i navzdory mnohdy naléhavému „tichému hlasu“ svědomí. Roli tak může sehrávat **podvolení** se kupříkladu ideologickému či jinému společenskému tlaku v obavě o vlastní budoucnost nebo budoucnost potomků, která se může opírat o reálnou hrozbu přímých či nepřímých nepříznivých následků vůči sobě nebo i blízkým. „*Myslete a říkejte si, co chcete, ale následky si přičtete sám!*“, zní jakoby ozvěnou z naší nedávné československé politické minulosti v kolektivistické době státního socialismu a vůdčí politické strany. Ústavně řečeno z doby „vedoucího bojového svazku ateistů a materialistů, zaměřeného na ideologický, protináboženský, hospodářský, politický a právní **boj s jinak smýšlejícími lidmi**. Tito lidé byli politicky označováni za a „vnitřní nebo vnější nepřátele“, a to i **nepřátele pokroku**. Jako političtí či třídní „nepřátelé“ byli tito lidé různě přímo či nepřímo vylučováni nebo jinak omezováni.

Svoboda myšlení nesmí být státně mocensky rušena ani jakýmkoli jiným přímým či nepřímým způsobem, nežli by bylo názorové či dokonce světónázorové ovlivňování. Nikdo nesmí být jakkoli nucen, aby změnil své smýšlení, a potažmo ani přesvědčení. Nikdo ani nesmí být nucen, aby změnil svůj **vnitřní**, mentální až duchovní, **proces** získávání a třídění vědění a jiných poznatků. Týká se to nejen rozumu, ale i citu ve smyslu způsobilosti k duchovně-citovému vnímání, a tím i poznávání. Není bez významu si připomenout podústavní předpis, jímž je občanský zákoník, který říká, že vrozená přirozená práva člověka jsou poznatelná rozumem a citem.^[7] Stát tím přinejmenším nepřímo chrání nerušený poznávací prostor vnitřní lidské svobody i v soukromých poměrech. Vedle toho svoboda myšlení znamená i to, že nelze nikoho nutit, aby své myšlenky či názory projevoval navenek a aby tak vystoupil ze svého vnitřního světa.^[8]

Zákaz vázanosti státu výlučnou ideologií nebo náboženstvím

Pro svobodu myšlení je významné, že český, již dříve československý, stát si sám sobě **zakázal vázat se výlučnou ideologií nebo náboženstvím** (čl. 2 odst. 1 Listiny). Stát tím vyhlásil **myšlenkovou neutralitu** ve věcech ideologie nebo náboženství. Nic z toho nesmí být ze státního hlediska výsadní. Stát nesmí diktovat ani jinak určovat, jak správně ideologicky či nábožensky myslet a jak si v tom formovat svůj vlastní názor.

Ještě československý stát tak učinil na počátku roku 1991 v důsledku předchozí neblahé ústavní vázanosti československého socialistického státu „vědeckým světovým názorem, marxismem-leninismem“, řečeno slovy Ústavy z roku 1960 (čl. 16, resp. i čl. 18 odst. 2 a 24 odst. 3). Někdejší stát, ve kterém nemalá část dnešních lidí žila, tak mohl, ústavně řádně, svým státním světónázorově myšlenkovým proudem ovlivňovat v zásadě cokoli ve „státě a společnosti“ včetně vzdělávání dětí a dospělých, jak také činil. Nejednalo se však o pouhý ústavní formalismus, nýbrž o jasně hodnotově zacílený úmysl ústavodárce, který byl vítězně založen na kolektivistických hodnotách socialismu, zejména v jeho státně paternalistické podobě s materialistickou představou konečného „ráje na zemi“, blaha komunismu. I dnes se

stává, že někteří stoupenci materialistického vědeckého světového názoru v podobě scientismu aspirují na univerzalitu pro všechny lidi, a to i nepřímou mocenskou cestou. Zřetelně se to ukázalo u některých obecně známých vědců či aktivistů v nedávné době epidemie.

Zákaz vázanosti státu výlučnou ideologií nebo náboženstvím sleduje **veřejnou prospěšnost demokratických hodnot**, která již pojmově v sobě obsahuje **pluralitu**, a tím pádem i potenciální **rovnoprávnou příležitost** pro každého člověka. Jedná se o pluralitu jak ideologií včetně ideologií politických a právních, tak i náboženství.[9]

Některé skupiny lidí patří mezi snáze ovlivnitelné. Například děti nebo lidé nemocní či sociálně slabí apod. Mluvíme proto o **zranitelných** (slabých) nebo dokonce obzvlášť zranitelných **skupinách lidí** i bez ohledu na věkový, zdravotní či jiný důvod jejich slabosti včetně slabosti z vlastní viny. Samozřejmě tím vším není dotčeno obecné blaho osvěty ze strany státu či dobro zdravotní výchovy obyvatelstva, které přiměřeně sleduje blaho ochrany veřejného zdraví.

II. Myšlenky

Myšlenka v právním smyslu

Zastavme se u **myšlenky v právním smyslu**. I ta je součástí svobody myšlení, a potažmo svobody projevu. Svoboda projevu zahrnuje též svobodu vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace, kupříkladu denní zprávy, a **myšlenky všeho druhu**. Například různé, i konkurenční, politické ideje. Nemusí se přitom jednat jen o případ svobodné politické soutěže politických sil o veřejnou moc. Význam mají i běžné situace při soukromoprávních jednáních anebo při společenském styku včetně styku prostřednictvím sítí elektronických komunikací. Musí se tak dít **bez překážení nebo jiného zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice**.^[10] Vystižen tak je **zákaz státního ovlivňování vnitřního myšlenkového světa**, smýšlení a zamýšlení, každého svobodného člověka. Takový zásah by politicky a právně přivodil přinejmenším potenciální **překážku volného oběhu myšlenek a informací všeho druhu**. A to jak myšlenek „pro“, tak i „proti“ a obráceně.

Jinak řečeno, jedná se o **zdržovací povinnost** státních orgánů, které se sklání před **vnitřní autonomií** každé lidské bytosti, již státní orgány uznávají a zaručují všem lidem. Bez významu je, zda se jedná o myšlenky významné a nakolik, zda o původní, nebo převzaté, chytré, či hloupé apod. Po stránce **politických idejí** se může jednat o demokraticko-republikánskou státní myšlenku, která je u nás státně provedena, anebo o jakoukoli jinou státní ideu. Lze si proto svobodně představit i politickou myšlenku vůdcovskou, jestliže by vůdce byl osobnostně podstatně zralejším duchem, schopným moudře a odpovědně vést ostatní lidi v místě a čase, měl přirozenou autoritu a sebezpyt a zároveň uměl naslouchat dobře míněným radám.^[11] Minulá selhání některých vůdcovství nelze brát za příklad ani zobecňovat.^[12] Našli bychom v dějinách totiž i opačné, kladné, příklady.

Podstatné je, že výkon zmiňovaných svobod či práv s sebou nese **zvláštní povinnosti a odpovědnost** (náležitost, dbalost). Může proto podléhat nutným zákonným omezením ze **spravedlivých důvodů** ve **zvláštních případech**. Patří sem nejen **práva a svobody**

jiných, které by mohly být dotčeny, ale i vyjmenovaná **obecná blaha** zásadního významu, která sledují **společenskou soudržnost**; například dobro veřejné zdraví, které by mohlo být nepříznivě dotčeno. Tak s tím počítá mezinárodní i vnitrostátní řád lidských práv. Konkrétní nastalé nebo budoucí právní případy střetů hodnot se právně řeší jejich **metodickým poměřováním**. Dodejme jen, že **hodnotová podstata** právní ochrany obecných blah sleduje **vzájemnou podporu a soudržnost** (solidaritu) **lidí**. Politicky a právně se tak děje v duchu **ideje bratrství a sesterství** neboli vzájemného lidského podporování v životě.[\[13\]](#)

Vynálezecká nebo jiná technická myšlenka

Myšlenka v právním smyslu doznává specifický význam v právu patentovém a právu užitných vzorů. Souvisí s pravidlem **jednotnosti vynálezu**, resp. technického řešení chránitelného užitným vzorem. Dále se týká mezinárodní rešerše, jež se provádí na základě patentových (výsadních) nároků, a to s přihlédnutím k popisu a případným výkresům a se **zvláštním důrazem na vynálezeckou myšlenku**, na níž jsou patentové **nároky zaměřeny**.[\[14\]](#)

Mluvíme o případě, kdy přihláška vynálezu k patentování se týká **skupiny vynálezů navzájem spojených jednou společnou vynálezeckou myšlenkou**. Například myšlenkou nového technického řešení způsobu propojení zásuvky a zástrčky, vysílače a přijímače, zámku a klíče, jak se příkladmo uvádí v odborné literatuře.[\[15\]](#) Mezi skupinou tzv. horizontálně spolupracujících vynálezů musí existovat technický vztah, který se týká alespoň jednoho shodného nebo odpovídajícího technického znaku. Změna jednoho předmětu obvykle vyžaduje odpovídající změnu i druhého. Vynálezy jsou pak uvažovány jako celek. Podobně mluvíme o **jediné technické myšlence**, jiné než vynálezecké, u méně právně významného užitného vzoru. Jak „jedna společná vynálezecká myšlenka“, tak „jediná technická myšlenka“ jsou vnitrostátnímu právnímu řádu výslovně známy.[\[16\]](#)

Technickou myšlenkou **všeobecně** právně rozumíme v hlavě zformovaný výsledek technického přemýšlení. Může jít i o technickou myšlenku napadlou samovolně či ve snu anebo vzniklou mimoděk při jiné činnosti apod. V technické myšlence přitom spočívá **podstata vynálezu**, která je vystižena příslušnými znaky. Sama technická myšlenka má být natolik nosná, aby vynález, jímž je vyjádřena navenek, byl způsobilý k patentování. Obsahem vynálezecké myšlenky je například nové strojní spojení či nová chemická sloučenina, které jsou smysly vnímatelnými výsledky technické tvorby (technickými výtvary). Taková myšlenka může být vystižena kupříkladu **schematickým zobrazením principu a všech znaků**, na nichž je vynález založen, a to v podobě výkresu.

Vynálezecká myšlenka je spojena s **osobností** vynálezce, který je brán za jejího původce na základě své „práce hlavou“. Ač někdy si vynálezce ani nemusí být vědom, odkud k vynálezecké myšlence, jež ho napadla třeba ráno po probuzení, přišel. Vynálezecká myšlenka stejně jako kterákoli jiná myšlenka má právní význam jen při smysly vnímatelném vyjádření, podle kterého lze na ni usuzovat. Na počátku technického myšlení obvykle stojí **nápad**. Dochází k němu často intuitivně na základě vhledu do předobrazu. Může však vyplývat z předem racionálně promyšleného a rozumově projeveného zadání. Následně bývá v mysli zformována technická myšlenka, která je rozpracována do podoby technického řešení, popř. výrobního postupu. Až na konci leží přihláška vynálezu k patentování či podobný

postup k zapsání užitého vzoru. A to ve snaze o získání časově a územně omezené výsady pro obchodní účel. Úředně zveřejněný vynález se stává součástí světového stavu techniky. Lidstvo je tak obohaceno o technickou novinku. Každý přitom může používat cizí patentovaný vynález ke svým vlastním experimentálním účelům i bez ohledu na vědomí a vůli vlastníka patentu.

Dodejme jen, že na **zkázonosné vynálezecké myšlence** může být založen „vynález zkázy“. Uplatnila by se tu však **vyluka z patentování**. Využití „vynálezu zkázy“ by se totiž přičilo **veřejnému pořádku** ve věcech veřejné bezpečnosti anebo **dobrým mravům**, jak jsou v místě a čase vnímány podstatnou částí slušné společnosti.^[17] Podobně by tomu bylo u „nižšího“ technického řešení, například u mučicího nástroje. Užitečným vzorem nelze chránit technická řešení, která jsou v rozporu s obecnými zájmy, zejména se **zásadami lidskosti** a **veřejné morálky**.^[18] Využití mučicího nástroje by vedlo k nelidskosti, ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění. Budilo by proto, právě při obyčejném lidském cítění, **veřejné pohoršení**. Užitečným vzorová ochrana by se dostala do rozporu se stavem **veřejné morálky** v místě a čase. I bez získání průmyslověprávní ochrany by ale zkázonosné nebo kruté nové technické řešení mohlo přijít na světlo světa a být nelidsky, zřejmě i protiprávně, využito.^[19]

Vyluka myšlenek samých o sobě z ochrany právem autorským

Právní otázka myšlenky v právním smyslu se týká též práva autorského.

Podle mnohostranné *Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví*, známé pod zmezinárodně anglickou zkratkou TRIPS, (sděl. č. [191/1995](#) Sb.), nebude autorskoprávní ochrana státy poskytnuta **myšlenkám jako takovým**, (*as such*), nýbrž jejich vyjádření (*expressions*). Podobně se to má s postupy, výrobními metodami nebo matematickými pojmy.^[20] Zmezinárodně anglicky tomu říkáme *idea-expression dichotomy*. Zjednodušeně mluvíme o „obsahové pravdě sdělení, anebo o kráse jeho uměleckého výrazu“.

Český autorský zákon stanoví, že myšlenka, krom jiného, ale ani princip, metoda a mnohý další podobný předmět sám o sobě není literárním, jiným uměleckým či vědeckým dílem podle tohoto zákona (§ 2 odst. 6 aut. z.). Autorským dílem by se myšlenky a podobné jevy mohly stát až jejich uměleckým či vědeckým vyjádřením (výrazem), například v podobě odborného článku. Právo autorské totiž nechrání myšlenkový obsah díla, i kdyby byl jakkoli společensky či jinak významný, nýbrž „jen“ jeho umělecké či vědecké ztvárnění.

Myšlenkový obsah autorského díla je však chráněn **nepřímo**, a to právními prostředky proti nekalé soutěži. Zpravidla totiž půjde o **nekalosoutěžní delikt** naplňující kupříkladu generální klausuli zakázané nekalé soutěže, a to nepoctivým těžením z cizího vynaloženého úsilí, dovednosti a práce, například nepoctivým těžením pro sebe z výsledků cizí investice do výzkumu, vývoje nebo inovací.^[21] I proto, pokud jde kupříkladu o **plagiáty**, právně rozlišujeme **plagiáty formální**, tj. autorskoprávní, a **plagiáty materiální**, látkové, obsahové, kdy se jedná o „ukradený“ cizí myšlenkový obsah, byť by jeho autorské ztvárnění mohlo být odlišné od cizího díla. Vyloučena není ani kombinace obojího.

Ochranný účel právní normy spočívá v soukromoprávní ochraně **hodnoty uměleckosti či**

vědeckosti výsledku tvorby. V této hodnotě spočívá sama **podstata uměleckého nebo vědeckého díla.**

Podobně tomu je v právu průmyslových vzorů (designů), kde se jedná o estetické výtvary. V obou právních případech proto půjde o umělecké či vědecké dílo, resp. o vnější vzhled výrobku (design), například kuchyňského spotřebiče, nebo jeho obalu, a to i tehdy, jestliže technický či jiný myšlenkový obsah bude **nesprávný**. Například po stránce odborné či jinak vadný. Kupříkladu i **nepravdivý či pravdu zkreslující**, ač by byl třeba klamně vydávaný za skutkově pravdivý. Je proto nerozhodné, zda kupříkladu **novými typografickými znaky** je slovně nebo číselně sdělena pravda, anebo lež. Podstata průmyslověprávního ochranného účelu totiž spočívá v něčem úplně jiném, tzn. ve splnění legálních pojmových znaků určitého výsledku tvorby, který buď je, anebo není způsobilý k **obchodně výsadní ochraně** průmyslovým vzorem pro **obchodní účely**. Hovoříme také o **vkusové ochraně**. Vnější vzhled výrobku či jeho obalu totiž souvisí se **smyslem pro vkus**. Nikoli nutně se smyslem pro pravdu. Podobně je tomu u **smyslu pro umění**, ale i **smyslu pro vědu**. Sama vědecká pravda ani nebývá vždy úplná.

Jak je však chráněný předmět skutečně obchodně využit, zda k šíření pravdy, nebo lži, je již zcela jinou, byť velmi významnou, otázkou. Ta však přesahuje úzce vymezenou a účelovou průmyslověprávní ochranu sledující zejména návratnost vynaložené tvůrčí a další investice a která slouží též za motivačního činitele.

Můžeme shrnout, že sám **myšlenkový obsah**, například výzkumem získaný **vědecký poznatek**, pakliže je smysly vnímatelně vyjádřen, není sám o sobě („jako takový“) – bez dalšího – autorskoprávně chráněn. Musíme však doplnit, že může být chráněn **nepřímo**. A to pomocí práva proti nekalé soutěži, popř. pomocí právní ochrany držby. Například u držby tzv. holých výzkumných údajů, jako jsou získané cenné výpočty či naměřené fyzikální vlastnosti látek, coby držby nehmotných věcí (nehmotných výsledků) v právním smyslu. Děje se tak tehdy, jestliže by byly naplněny legální pojmové znaky **civilního deliktu nekalé soutěže**, popř. **rušení držby**. Ochrana držby smysly vnímatelně vyjádřených myšlenkových poznatků, aniž by se jednalo o taxativně legálně vymezené předměty práv duševního vlastnictví, čili tzv. holých poznatků apod., také připadá v právní úvahu. Nicméně v právní praxi bývá používána ojediněle. Důvod spočívá v tom, že v naprosté většině právních případů, které věcně přicházejí v úvahu, se jedná o nekalou soutěž v hospodářském styku. Nároky v případě nekalosoutěžních deliktů jsou přitom právně významnější, nežli by tomu bylo jen u práv z rušení držby.[\[22\]](#)

Závěr

Lidský myšlenkový svět je sice jemný, ale přesto působivý natolik, že může být až nebezpečný. Zejména u šíření tzv. jedovatých či zhoubných myšlenek nenávisti, ale i apriorní nedůvěry, u závistivých myšlenek a podobně. Proto musíme nahlížet na svobodu myšlení vždy ve spojení s **odpovědností a povinností**, jak ostatně předpokládá i mezinárodní právo. Vystižena tak je **ohleduplnost** na ostatní včetně plnění povinností vůči ostatním lidem. Přinejmenším se jedná o plnění morální zdržovací povinnosti nezasahovat nejen do cizích životů, ale ani do všemi sdíleného obecného blaha míru apod. Souběžně se zpravidla jedná

těž o zákonnou zdržovací povinnost, jejíž porušení se stává právním deliktem.

Celým lidským myšlenkovým světem prolíná **smysl pro odpovědnost**, který má být dostatečně vyvinutý.

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.

Profesor občanského práva a vedoucí katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokát a mezinárodní rozhodce.

[1] Trefně to v 17. století vystihl Blaise Pascal: „Člověk je zjevně stvořený k tomu, aby myslel. V tom spočívá všechna jeho důstojnost a celá jeho přednost; a veškerou jeho povinností je, aby myslel správně. A podle řádu myšlení má začít u sebe, u svého tvůrce a svého určení. A nač vlastně lidé myslí? Na tohle nikdy, zato na tanec, na hru na loutnu, na zpívání, skládání veršů, na hru s kroužky atd., na souboje, na to, jak se stát králem, a přitom neuváží, co znamená být králem a co znamená být člověkem.“ Cit. dle Pascal, B.: Myšlenky. Výbor. 2. vyd. Praha: Mladá fronta 2000, s. 11, zlomek XVIII, překlad Žiliny.

[2] Dědictví souvisícího starého křesťanského mnišství přiblížil Anselm Grün; viz např. Grün, S.: Jak zacházet s myšlenkami. Praha: Zvon 1997. Původně vyšlo německy roku 1983. Navázat lze knihou téhož autora o významu mlčení a nebezpečí nadměrného mluvení; viz Grün, S.: O mlčení. Kostelní Vydří: Karmelit. nakl. 1996. Pro zkoumání významu citovaných a podobných publikací je nezbytné kontextové pojetí z hlediska obrazu světa. Právě přirozený obraz světa je vysvětlen v jiném díle, a to autora s literárním pseudonymem Abd-ru-shin; viz od něho Ve světle Pravdy, Poselství Grálu. 9. vyd. Brno: Integrál Brno 2011, jakož i další autorova sdělení z 20. a 30. let minulého století v němčině, která jsou též léta známa i z různých českých vydání a více překladů. Název německého originálu zní Im Lichte der Wahrheit, Gralsbotschaft.

[3] § 2 odst. 2 písm. a), c), e) a f) zákona č. [561/2004](#) Sb., o předškolním, základním, středním vyšším odborném a jiném vzdělávání (školského zákona), ve znění pozdějších předpisů.

[4] Blíže viz autorův článek Zlá víra. Bulletin advokacie, 2018, č. 7/8, s. 32 – 38. Plná verze je zveřejněna >>> [zde](#), [cit. 13. 6. 2022]. Původní, úzce pojaté znění, vyšlo pod názvem Zlá víra ve známkovém právu v Poctě Boháčkovi. In: Švarc, Z. (ed.): Pocta Martinu Boháčkovi k 70. narozeninám. Praha: Vysoká škola ekonomická 2017, s. 162 – 169.

[5] Srov. např. Knuf, A.: Jak zklidnit splašenou mysl. Cesta k vnitřnímu klidu. Praha: Grada 2014.

Německý originál Ruhe da oben! vyšel roku 2010. Autor je psycholog a psychoterapeut.

[6] Blíže viz komentářová literatura: Klíma, K. et al.: Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk 2009, díl I a II, s. 1081 – 1086, spoluautor Pezl, a Wagnerová, E. – Šimíček, V. – Langášek, T. – Pospíšil, I. et al.: Listina základních práv a svobod. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR 2012, s. 370 – 393, spoluautor Jäger. Svoboda myšlení je zaručena i čl. 9 Úmluvy o ochraně základních práv a svobod, sděl. č. [209/1992](#) Sb. Komentářově k tomu viz Kmec, J. – Kosař, D. – Kratochvíl, J. – Bobek, M.: Evropská úmluva o lidských právech, Komentář. Praha: C. H. Beck 2012, s. 963 – 992, spoluautor Bobek. Svoboda myšlení je taktéž zaručena čl. 18 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhl. č. [120/1976](#) Sb.

[7] § 19 odst. 1 občanského zákoníku. Blíže viz autorův příspěvek v Poctě Hurdíkovi s názvem Přirozená práva člověka a újma na nich v pohledu občanského zákoníku. In: Ronovská, K. – Havel, B. – Lavický, P. et al.: Pocta prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám. Brno: Masarykova univerzita 2021, s. 241 – 263.

[8] Neústavním, politicky aktivisticky vybočujícím, se proto jeví senátní nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3212/18, ve znění usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2019. Senát Ústavního soudu ve složení z předsedy a soudce zpravodaje Šimíčka, a soudců Davida a Šimáčkové, totiž upřednostnil svobodu projevu poskytovatele ubytovacích služeb v ostravském hotelu Brioni, aniž by ale Ústavní soud patřičně státně zohlednil svobodu myšlení potenciálně dotčených lidí z řad zákaznické veřejnosti. Smýšlení se týkalo, nezbytně projevitelného, politického názoru na ruskou anexi ukrajinského Krymu, který musel být ruskými spotřebiteli předem výslovně projeven jako podmínka soukromoprávního čerpání ubytovací služby. Jedná se o ústavní případ Golden Gastro Service, s. r. o., v. Nejvyšší správní soud. Ústavní soud bral takové jednání poskytovatele ubytovací služby za ohleduplné v poměru k důstojnosti lidí z řad spotřebitelské a jiné zákaznické veřejnosti. Na eventuální možnou obavu lidí z důsledků vyjevení soukromého politického názoru, který by se mohl lišit od státního zájmu jejich státu, Ústavní soud nebral zřetel. Ústavní soud se pokusil ospravedlnit „soukromou válku“ poskytovatele ubytovacích služeb v podobě jím zvolených soukromých „sankcí“ vůči spotřebitelské a jiné zákaznické cizinecké veřejnosti.

[9] Příkladem můžeme uvést, že mezi základy víry jednotlivých u nás registrovaných církví nebo náboženských společností najdeme i podstatné ideové rozdíly. Nemusí být sice vyjádřeny výslovně, leč jsou dovoditelné. Týká se to například myšlenky opětovných vtělení lidského ducha za účelem osobnostního vývinu k uvědomění sebe sama. S touto ideou se můžeme u nás přímo či nepřímo setkat u menšiny. Celkem asi u 9 církví nebo náboženských společností (při celkovém počtu 44) včetně křesťanských, jako je Křesťanská církev esejská nebo Obec křesťanů v České republice. Počítaje v to i 6 náboženských společností buddhistických nebo hinduistických. Zřejmě sem patří i Společenství Josefa Zezulky, náboženská společnost tzv. léčitelská. Nemusí ovšem jít jen o náboženskou ideu, nýbrž někdy spíše o životní filozofii v určitém obrazu světa. K tématu srov. např. Grosse, W.: Reinkarnace v křesťanství a její odmítnutí koncilem v roce 553. 2. vyd. Brno: Integrál Brno 2006. Tehdy zřejmě došlo k nepřímému křesťanskému odmítnutí ideje reinkarnace skrze odmítnutí celého učení Origenova, a to en block s vážnými důsledky církevní klatby.

[10] Čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, vyhl. č. [120/1976](#) Sb., čl. 9 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, sděl. č. [209/1992](#) Sb., a čl. 13 Úmluvy o právech dítěte, sděl. č. [104/1991](#) Sb.

[11] Nabízí se však otázka souladu vůdcovství s doktrínou materiálního jádra ústavy či s tzv. klausulí věčnosti. Roli sehrává to, na jaké hodnotové podstatě a smyslu je materiální jádro ústavy apod. vůbec založeno. Zejména v sekulárním státě. V podstatě se jedná o politický a právní spor o zdroj autority mezi lidmi a o hledání „pevné půdy pod nohama“. Srov. Koudelka, Z.: Transcendentní pramen práva. Praha: Leges 2018. V zásadě se jedná i o spor o pojetí člověka samého.

[12] Na vůdcovském principu, ovšem stranicky sborovém (korporačním) „bojovém svazku“, byla zbudována i československá, socialistická, ústava z roku 1960. Ústavní článek 4, zrušený hned v převratném čase listopadu 1989, zněl: „Vedoucí silou ve společnosti i ve státě je předvoj dělnické třídy, Komunistická strana Československa, dobrovolný bojový svazek nejaktivnějších a nejvůdcovějších občanů z řad dělníků, rolníků a inteligence.“

[13] Idea bratrství a sesterství patří mezi vůdčí ideje například skautského hnutí. Má však i všeobecný význam. Bratrství a sesterství nebo soudružství je ideově známo i z některých politických stran, které kladou politický důraz na lidskou soudržnost (solidarititu). Skupinově se s tím setkáváme také u zaměstnaneckých korporací (odborů).

[14] Pravidla 13.1, 13.3 a 33.3 Smlouvy o patentové spolupráci, sděl. č. [296/1991](#) Sb. Čl. 82 Revizního aktu Úmluvy o udělování evropských patentů (Evropské patentové úmluvy) a pravidlo 44.2 prováděcího předpisu k této úmluvě, sděl. č. [86/2007](#) Sb. m. s.

[15] Viz Chloupek, V. – Hartichová, K. et al.: Patentový zákon. Praha: C. H. Beck 2017, s. 198.

[16] § 26 odst. 1 zákona č. [527/1990](#) Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, a § 8 odst. 1 zákona č. [478/1992](#) Sb., o užitných vzorech, ve znění pozdějších předpisů.

[17] § 4 písm. a) cit. zák. č. [527/1990](#) Sb.

[18] § 3 písm. a) cit. zák. č. [478/1992](#) Sb.

[19] „Kazuisté podřizují rozhodnutí zkaženému rozumu a výběr mezi rozhodnutími zkažené vůli, aby všechno, co je na přirozenosti člověka zkažené, mělo podíl na jeho jednání.“; viz Pascal, B.: Op. cit., s. 18, zlomek XLVI.

[20] Čl. 9 odst. 2 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, přílohy Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), sděl. č. 191/1995.

[21] § 2976 občanského zákoníku.

[22] Blíže k tomu v autorově knize Právo duševního vlastnictví v informační společnosti. Praha: Leges 2015, s. 111 –131. Příslušná kapitola, nazvaná Držba informací, původně vyšla časopisecky v Právních rozhledech, 22, 2014, č. 4, s. 118 – 121. Rozšířeně vyšla předtím knižně in: Jakl, L. et al.: Nový občanský zákoník a práva k duševnímu vlastnictví. Praha: Metropolitní univerzita 2014, s. 89 –

Další články:

- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Umělá inteligence a CorpTech v kontextu právní regulace](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví – v čem spočívají její výhody?](#)
- [Přechod nájmu po smrti nájemce a práva dědice](#)
- [Jaké změny přináší od roku 2026 novela rodinného práva v oblasti právní úpravy rozvodu manželství?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Užívání nemovitosti ve spoluvlastnictví aneb musí se spoluvlastníci na jejím užívání vždy dohodnout?](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 27.: Import vybraných výrobků a spotřební daně](#)
- [Slovenské mimosoudní řešení sporů podle nařízení EU o digitálních službách](#)
- [Kontrola systémů vytápění – často přehlížená povinnost od firem po SVJ](#)